

Information om kriterier och ansökan för Fairtrade City

Innehåll

1. Inledning	2
2. Kriterierna för Fairtrade City	2
2.1 Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion	3
2.2 Verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City.....	4
2.3 Lokal styrning genom samverkansgrupp.....	4
2.4 Informations- och engagemangsarbete.....	5
2.4.1 Aktiviteter för information, engagemang och samarbete	5
2.4.2 Kommunikation av Fairtrade City i lokalsamhället.....	6
2.5 Upphandling och inköp av rättvist handlade produkter	6
3. Ansökan och uppföljning av kriterier.....	7
3.1 Ansökan om att bli en Fairtrade City	7
3.2 Mindre förnyelseansökan	8
3.3 Mer omfattande förnyelseansökan	8
4. Utmärkelse – Årets Fairtrade City	8
5. Historik över revideringar	9
Bilagor	10
Bilaga 1 – Exempel samordnarens roll och representation i samverkansgruppen	10
Bilaga 2 – Definition av rättvist handlade produkter	12

1. Inledning

Fairtrade City är en diplomering och del av ett nätverk av kommuner och regioner som ligger i framkant när det gäller att engagera sig för en etisk konsumtion och hållbar handel.¹ Syftet med Fairtrade City är att bidra till en hållbar konsumtion, som värnar om både människa och miljö.

Detta dokument beskriver de kriterier som ska vara uppfyllda för att vara en Fairtrade City, information om Årets Fairtrade City samt hur ansökan och förnyelseansökan för fortsatt diplomering går till.

[Här](#) finns mer information om vad diplomeringen innebär och varför det är viktigt med en etisk och hållbar handel.

2. Kriterierna för Fairtrade City

Syftet med kriterierna är att beskriva vad som krävs för att vara en Fairtrade City-diplomerad kommun och att vara ett stöd i arbetet för en mer hållbar och etisk konsumtion.

Kriterier som ska uppfyllas för att vara en Fairtrade City:

1. Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion
2. Verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City
3. Lokal styrning genom samverkansgrupp
4. Informations- och engagemangsarbete
5. Upphandling och inköp av rättvist handlade produkter

Baskriterier och meriterande kriterier

Kriterierna för Fairtrade City är indelade i bas- och meriterande kriterier. Baskriterierna ska vara uppfyllda för att godkännas för en fortsatt diplomering. De meriterande kriterierna är frivilliga och innebär en högre ambitionsnivå. De meriterande kriterierna är också kopplade till möjligheten att vinna utmärkelsen Årets Fairtrade City (kapitel 3).

¹ En etisk konsumtion och hållbar handel innebär att särskild hänsyn tas till sociala, etiska, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser vid konsumtion av produkter där det i produktionen finns en hög risk för kränkningar av mänskliga rättigheter och bristande miljöhänsyn.

2.1 Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion

Syftet med kriteriet är att synliggöra en ambition att långsiktigt verka för en mer hållbar och etisk konsumtion. Det syftar också till att synliggöra kopplingen mellan arbetet med Fairtrade City och övergripande program, strategier eller andra styrdokument för Agenda 2030 och/eller hållbar utveckling.

Baskriterium för kommunen

- Kommunen ska arbeta aktivt för en etisk konsumtion och hållbar handel samt ange övergripande program/strategi/riktlinjer eller annat/andra styrdokument för hållbar konsumtion, hållbar utveckling, Agenda 2030 eller liknande, där det framgår hur kommunen arbetar för en etisk konsumtion och hållbar handel.

Här avses övergripande och befintliga styrdokument där etisk konsumtion och hållbar handel kan, men inte behöver, nämnas explicit.

Exempel på sådana styrdokument kan vara program för hållbar utveckling, klimat- och miljöprogram, måltidspolicy, riktlinjer för inköp och upphandling eller beslutet om att bli en Fairtrade City-diplomerad kommun.

Meriterande kriterium för andra organisationer som ingår eller samarbetar med samverkansgruppen utöver kommunen

För större aktörer i en organisation som finns i hela landet (exempelvis dagligvaruhandel, samfund, fackföreningar och studieförbund):

- Ange övergripande strategi eller styrdokument² för hållbar konsumtion, hållbar utveckling, organisationens arbete med Agenda 2030 eller liknande, där det framgår hur organisationen arbetar för en etisk konsumtion och hållbar handel. Det avser befintliga strategier eller andra styrdokument som kan vara lokala eller nationella.

För mindre lokala aktörer (exempelvis caféer, restauranger, företagsföreningar och besöksnäring):

- Ange en viljeinriktning/avsiktsförklaring om hur organisationen vill verka för en hållbar och etisk konsumtion i sin verksamhet. Viljeinriktningen får gärna vara kopplad till Fairtrade City, hållbar konsumtion, hållbar utveckling, och/eller Agenda 2030.

Exempelvis "Aktör X deltar i det lokala samarbetet med Fairtrade City för att tillsammans med kommunen och andra aktörer inom näringslivet och civilsamhället bidra till en etisk konsumtion och hållbar handel." Även större aktörer kan ta fram en viljeinriktning/avsiktsförklaring, om det inte finns en befintlig övergripande strategi.

² Här avses övergripande och befintliga strategier där etisk konsumtion och hållbar handel kan, men behöver inte, nämnas explicit. Det är framförallt övergripande strategier för en hållbar och etisk konsumtion eller liknande benämning som ska redovisas.

2.2 Verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City

Syftet med verksamhetsplanen är att vara ett stöd i planering och styrning av arbetet för en mer hållbar och etisk konsumtion.

Baskriterium

Det ska finnas en verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City. Verksamhetsplanen ska innehålla:

- Övergripande syfte och mål med Fairtrade City-arbetet.
- Planering av aktiviteter för information, engagemang och samarbeten kring etisk konsumtion och hållbar handel det kommande året. Se vidare kapitel 2.4.1.
- Planering av hur det ska synliggöras att kommunen och lokalsamhället är en Fairtrade City. Se vidare kapitel 2.4.2.

Verksamhetsplanen ska beslutas av samverkansgruppen (se nedan under 2.3) för Fairtrade City. Planeringen kan justeras och anpassa under verksamhetsåret. Vid ansökan om att bli en Fairtrade City (nyansökan) räcker det med en enkel plan för att starta upp arbetet.

Meriterande kriterium

Att verksamhetsplanen även innehåller:

- Beskrivning av hur aktiviteter, som planeras under kommande året, bidrar till att uppnå målen i Agenda 2030, social hållbarhet, hållbar konsumtion, en rättvis klimatomställning och/eller andra viktiga hållbarhetsfrågor.
- Verksamhetsuppföljning – visa hur uppföljningen av Fairtrade City-arbetet redovisats internt i kommunen.

2.3 Lokal styrning genom samverkansgrupp

Baskriterium

- Det ska finnas en samverkansgrupp³ som leder det lokala arbetet för en etisk konsumtion och hållbar handel. Samverkansgruppen ansvarar för planering, samordning och genomförande av arbetet med Fairtrade City.

Samverkansgruppens sammansättning väljs så att den på bästa sätt bidrar till syftet och målen med Fairtrade City-arbetet. Samverkansgruppens sammansättning kan vara kommunintern, men får gärna ha en bred samhällelig mångfald.

Kommunen ansvarar för samordning av samverkansgruppens arbete. Det ska finnas en ordförande och en samordnare i samverkansgruppen. Ordförande kan, men behöver inte,

³ Samverkansgruppen kallades tidigare för styrgrupp. Det går bra att behålla namnet styrgrupp eller välja ett annat namn med samma innebörd, om detta fungerar bättre för er lokalt.

vara en politiker och kan vara samma person som samordnaren⁴. Samordnaren är en tjänsteperson från kommunen⁵ och är även kontaktperson gentemot Fairtrade Sverige.

Vid ansökan om att bli en Fairtrade City ska en samordnare vara utsedd. Samverkansgruppen vid ansökan om att bli en Fairtrade City kan vara enbart en samordnare eller mindre grupp som har till uppgift att utveckla en samverkansgrupp under uppstartsåret.

I bilaga 1 finns exempel på vilken yrkesroll som samordnaren kan ha i kommunen och exempel på representation i samverkansgruppen.

2.4 Informations- och engagemangsarbete

2.4.1 Aktiviteter för information, engagemang och samarbete

Baskriterium

- Det ska bedrivas ett aktivt arbete för information, engagemang och samarbete inom kommunen och i lokalsamhället. Syftet med aktiviteterna är att öka kännedomen om en etisk konsumtion och hållbar handel, öka utbudet av rättvist handlade produkter i lokalsamhället och verka för beteendeförändringar för en mer hållbar och etisk konsumtion.

Aktiviteterna kan ske både inom kommunens verksamhet och/eller vara öppna och anordnas för allmänheten. Aktiviteter och samarbeten kan vara en integrerad del av befintliga event och aktiviteter som sker inom kommunen och får gärna kombineras med andra hållbarhetsfrågor, såsom Agenda 2030, social hållbarhet, miljö och klimat.

Aktiviteterna ska dokumenteras och redovisas i den mer omfattande förnyelseansökan som sker vartannat år.

Fairtrade Sverige delar goda exempel på aktiviteter och samarbeten som sker runt om i landet på Intranätet för diplomeringarna.⁶

Meriterande kriterium

- Beskrivning av syfte, mål, målgrupp och kommunikation samt en reflektion om uppnådd effekt för en eller flera av aktiviteterna.
- Beskrivning av aktiviteter och samarbeten som genomförts och som kombinerats med andra hållbarhetsfrågor såsom målen i Agenda 2030, social hållbarhet, miljö/klimat och barns rättigheter.

⁴ Historiskt sätt det varit vanligt att ordförande i samverkansgruppen varit en politiker, men idag finns det samverkansgrupper utan politiker och samordnaren och ordförande är samma person.

⁵ Det finns undantag när samordnaren inte är tjänsteperson i kommunen, men som har en nära dialog och samarbete med kommunen.

⁶ Intranätet är en materialbank och kommunikationskanal via Microsoft Teams som finns för ledamöter i styr/samverkansgrupper inom Fairtrade City och Fairtrade Region.

2.4.2 Kommunikation av Fairtrade City i lokalsamhället

Baskriterium

- Redogör för på vilket sätt ni kommunicerat att kommunen och lokalsamhället är en Fairtrade City. Kommunikationen kan exempelvis ha skett via kommunens hemsida, intranät, informationsmaterial eller via sociala medier.
- Under uppstartsåret kan sådan information utformas och utvecklas. Aktiviteterna ska sedan dokumenteras och redovisas i den mer omfattande förnyelseansökan som sker vartannat år.

Meriterande kriterium för annan/andra organisationer i samverkansgruppen förutom kommunen

- Redogör för på vilket sätt andra organisationer och aktörer, utöver kommunen, under de senaste två åren har synliggjort och kommunicerat att kommunen och lokalsamhället är en Fairtrade City och vad det innebär. Kommunikationen kan exempelvis ha skett via organisationens/aktörens hemsida, informationsmaterial eller via sociala medier.

2.5 Upphandling och inköp av rättvist handlade produkter

Syftet med kriteriet är att öka andelen rättvist handlade produkter i den offentliga upphandlingen i kommunen. Genom att flera kommuner och regioner ställer krav på rättvist handlade produkter så påverkas marknadsutvecklingen för fler hållbara alternativ över tiden. Definitionen av rättvist handlade produkter framgår i bilaga 2.

Kommunen ska konsumera rättvist handlade produkter, när så är relevant, samt verka för att andelen av konsumtionen ökar över tid. När så är relevant avser exempelvis när det inte finns något lokalodlat/producerat eller mer klimatsmart alternativ och produkten behöver importeras från länder med utbredd fattigdom. Hänsyn tas till rådande avtal, prisutveckling och marknadstillgång. Andelen kan öka genom ökad andel inköp av befintliga produkter/produktgrupper och/eller genom att välja nya produkter/produktgrupper.

Baskriterier för kommunen

- Redogör övergripande ambition om att öka andelen rättvist handlade produkter över tid i den offentliga upphandlingen, genom att ange målsättning för en ökad andel per produkt/produktgrupp och/eller skrivningar i kommunens riktlinjer för upphandling, kategoristrategi, beslut om att vara Fairtrade City eller liknande.
- Ange ett valfritt antal rättvist handlade produkter som kommunen köper in eller ska börja köpa in framöver.
- Redovisa inköpsstatistiken för de rättvist handlade produkterna som angetts genom att ange volym (kg) eller värde (kr) samt andel (procent) av den totala konsumtionen av produkten.

Den övergripande ambitionen för en ökad andel rättvist handlade produkter i den offentliga upphandlingen och inköpsstatistiken ska redovisas vid ansökan om att bli en Fairtrade City och sedan vartannat år i den mer omfattande förnyelseansökan. Se kapitel 4.

Det krävs inte en total ökning av andelen rättvist handlade produkter i konsumtionen som redovisas i den mer omfattande förnyelseansökan för fortsatt diplomering. Andelen för en produkt kan redan vara hög (närma sig 100 procent). Förändringar i ekonomiska förutsättningar (budget), prisutveckling, begränsningar i marknadstillgång och andra orsaker kan bidra till att mål/målen inte uppfylls från ett år till annat. Det viktigaste är att det finns en övergripande och långsiktig ambition att öka andelen rättvist handlade produkter över tid.

Meriterande kriterier för kommunen

- Utöver den övergripande ambitionen för ökad andel rättvist handlade produkter i offentlig upphandling, beskriv andra insatser för att öka medvetenheten om vikten av rättvist handlade produkter. Det kan exempelvis handla om utbildningsinsatser för inköpare, ändrade beteenden vid inköp, utveckling av beställningsverktyg eller utveckling av inköpsstatistik.

3. Ansökan och uppföljning av kriterier

Syftet med ansökningarna är att säkerställa att kriterierna är uppfyllda. Syftet är också att samla in goda exempel på verksamhetsplaner, styrdokument, aktiviteter, kommunikation och inköpsstatistik med mera, som sedan Fairtrade Sverige delar med Fairtrade City- och Fairtrade Region-nätverket.

Efter att en kommun har diplomerats för första gången ska en förnyelseansökan lämnas in den 28/2 varje år. Kommande år ska en mindre förnyelseansökan lämnas in och året efter en mer omfattande. Därefter lämnas vartannat år en mindre och vartannat år en mer omfattande. Inlämningen sker senast den sista februari varje år.

Förnyelseansökan skickas till Fairtrade Sverige för godkännande för fortsatt diplomering.

3.1 Ansökan om att bli en Fairtrade City

När en kommun ansöker om att bli diplomerad ska följande baskriterier vara uppfyllda:

- Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion (kapitel 2.1)
- En komplett verksamhetsplan eller en uppstartsplan för arbetet med Fairtrade City (kapitel 2.2)
- Att en samordnare för Fairtrade City är utsedd (se kapitel 2.3)
- Att det finns en lokal styrning genom en samverkansgrupp, eller ett uppdrag att bilda en sådan grupp under uppstartsåret (kapitel 2.3)

3.2 Mindre förnyelseansökan

Den första mindre förnyelseansökan lämnas in ett år efter diplomeringsen. I den mindre förnyelseansökan ska följande redovisas:

- Verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City (kapitel 2.2)
- Lokal styrning genom samverkansgrupp (kapitel 2.3)

3.3 Mer omfattande förnyelseansökan

Den mer omfattande förnyelseansökan lämnas in första gången två år efter diplomeringsen. I den mer omfattande förnyelseansökan ska följande redovisas:

- Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion (kapitel 2.1)
- Verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City (kapitel 2.2)
- Lokal styrning genom samverkansgrupp (kapitel 2.3)
- Informations- och engagemangsarbete (kapitel 2.4)
- Upphandling och inköp av rättvist handlade produkter (kapitel 2.5)

4. Utmärkelse – Årets Fairtrade City

Utmärkelsen Årets Fairtrade City uppmärksammar kommuner som ligger i framkant i arbetet för en etisk konsumtion och hållbar handel. Utmärkelsen tilldelas en kommun som genomfört arbetet med Fairtrade City på ett holistiskt, betydelsefullt och inspirerande sätt.

Årets Fairtrade City utses bland de kommuner som lämnat in en mer omfattande förnyelseansökan, vilket görs vart annat år. Bedömningen baseras på kommunernas rapportering i förnyelseansökan.

Följande kriterier ligger till grund för bedömningen:

1. Hur väl är baskriterierna för diplomeringsen uppfyllda?
 - Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion
 - Verksamhetsplan för arbetet med Fairtrade City
 - Lokal styrning genom samverkansgrupp
 - Informations- och engagemangsarbete
 - Upphandling och inköp av rättvist handlade produkter
2. Hur väl uppfylls de meriterande kriterierna för diplomeringsen?
3. Vilka andra initiativ och aktiviteter har genomförts som verkar för en mer etisk konsumtion och hållbar handel? Inte minst initiativ och aktiviteter med koppling till hållbar konsumtion, social hållbarhet, en rättvis klimatomställning och de globala målen Agenda 2030.

5. Historik över revideringar

Förändring 2026-10-01:

- Förtydligande att ordförande och samordnare för Fairtrade City kan vara en och samma person.

Förändringar 2026-08-18:

- Förtydligande och förenkling att ansöka om att bli en Fairtrade City.

Förändringar 2025-10-20:

- Ändrad ordning på kriterierna "Verksamhetsplan för arbete med Fairtrade City" och Lokal styrning genom samverkansgrupp"
- Ett nytt meriterande kriterium:
 - Verksamhetsuppföljning – visa hur uppföljningen av Fairtrade City-arbetet redovisats internt.

Tidigare förändringar:

- Bytt ut "Övergripande strategi för en hållbar och etisk konsumtion" mot "Ambition att främja en hållbar och etisk konsumtion".
- Krav på minimiantal aktiviteter som ska genomföras per år i är borttaget.
- Förändring av kriterium för sammansättning av samverkansgruppen från ett obligatoriskt krav till en strävan efter en bred samhällelig mångfald.
- Förtydligande om att ambitionen om ökad andel rättvist handlade produkter inte ska vara i konflikt med andra hållbarhetsmål såsom prioritering av lokal odlad och producerat.

Bilagor

Bilaga 1 – Exempel samordnarens roll och representation i samverkansgruppen

1. Val av samordnare

Kommunens val av samordnare varierar. Det kan exempelvis vara en hållbarhets-, folkhälso- eller miljöstrateg eller utvecklingsledare. Andra exempel är en tjänsteperson som har en mer utåtriktad roll såsom konsumentrådgivare, energi/klimatrådgivare, näringsliv- eller destinationsutvecklare. Även hållbarhetsansvariga på upphandling är ibland samordnare. Det är upp till kommunen att själva välja vem och var i organisationen som samordning ligger.

2. Andra tjänstepersoner inom kommunen som är involverade i arbetet

Det är vanligt att det finns representanter från följande i samverkansgruppen eller att samordnaren har kontakt med:

- Hållbarhetschef, hållbarhetsstrateg, miljöstrateg eller liknande
- Inköp och upphandling
- Måltidsservice
- Kommunikationsenheten
- Näringslivs-, City-samverkan och/eller turist/destinationsenhet
- Andra tjänstepersoner med utåtriktad verksamhet såsom konsumentvägledare, energi- och klimatrådgivare

3. Politiken

Det kan finnas politiker representerade i samverkansgruppen som representerar ett politiskt parti i lokalsamhället. Politikern kan gärna vara aktiv i kommunpolitiken och vara förtroendevald i kommunen. **Ett alternativ** till det är att det finns en politisk förankring och ett ansvar för Fairtrade City-arbetet i kommunen, exempelvis genom ett ansvarigt kommunalråd, hållbarhetsutskott, utsedd förvaltning eller liknande.

4. Civilsamhället

Här är exempel på representanter från civilsamhället som kan ingå i samverkansgruppen:

- Högskolor och folkhögskolor
- Fackförening
- Trossamfund
- Studieförbund
- Idrottsföreningar
- Andra skolor och verksamheter, såsom Naturskolan

Ett alternativ till att ovan organisationer är representerade i samverkansgruppen är att det finns ett samarbete med representant/representanter från civilsamhället, skolor, föreningslivet eller andra folkrörelser. Privatpersoner som är engagerade i etisk konsumtion och hållbar handel, kan också ingå i samverkansgruppen.

5. Näringslivet

Här är exempel på representanter från näringslivet som kan ingå i samverkansgruppen:

- Företagarföreningar
- Butiker (dagligvaruhandeln och världsbutiker)
- Restauranger och/eller caféer

Andra näringsidkare som vill bidra till en etisk konsumtion och hållbar handel i lokalsamhället kan också ingå. **Ett alternativ** till detta är att samverkansgruppen har ett samarbete med representant/representanter från näringslivet.

Bilaga 2 – Definition av rättvist handlade produkter

Rättvis handel är ett handelssamarbete som verkar för en hållbar konsumtion och att skapa bättre förutsättningar för odlare och anställda i länder med utbredd fattigdom. Definitionen har utarbetats av organisationerna för rättvis handel, WFTO och Fairtrade. Definitionen finns nämnd i EU-domstolens mål Max Havelaar (C-368/10), punkt 73. Här beskriver Upphandlingsmyndigheten rättvis handel.

Rättvist handlade produkter avser inom Fairtrade City-diplomeringen:

- produkter där det finns en stor risk för negativ påverkan på mänskliga rättigheter och bristande miljöhänsyn.
- att det ställs krav som uppfyller både **principerna för rättvis handel och ILO:s kärnkonventioner**.
- att hållbarhetskraven uppfylls bevisas genom en märkning.⁷

För närvarande är det två märkningar som godkänns för rättvist handlade produkter inom Fairtrade City-diplomeringen: Fairtrade och Fair for life. Detta stämmer även överens med förslag på bevis för Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterium för "Socialt ansvarsfull odling och rättvis handel" för kaffe, te och kakao", kravID 11272 (se nedan).

International Labour Organization (ILO) är FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor. ILO:s kärnkonventioner innefattar bland annat förbud mot barnarbete, förbud mot tvångs- och straffarbete, rätten att organisera sig och lika lön för lika arbete oavsett kön. Principerna för rättvis handel innebär kostnadstäckande minimisättning, prispremie för investeringar,⁸ möjlighet till förfinansiering och långsiktiga handelsrelationer mellan producenten och importören.

I Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier används benämningen "Socialt ansvarfull odling och rättvis handel" för motsvarande. Ett exempel på ett sådant hållbarhetskriterium är "Socialt ansvarsfull odling och rättvis handel" för kaffe, te och kakao", kravID 11272. Kriterietexten för detta hållbarhetskriterium är:

Leverantörens åtagande:

Leverantören ska från och med att kontraktet startar endast leverera produkter av kaffe, te och kakao är odlade under förhållanden som är förenliga med:

- ILO:s kärnkonvention om tvångsarbete, barnarbete, diskriminering och föreningsfrihet samt organisationsrätt (nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182).
- FN:s barnkonvention artikel 32.
- Den arbetsrättslagstiftning som gäller där arbetet utförs.

⁷ Med märkning menas en ackrediterad oberoende tredjepartscertifiering.

⁸ Det avser en prispremie som producenterna själva beslutar hur det ska investeras. Prispremien kan gå till utveckling av verksamheten, så som effektivare odlingstekniker, anpassningar till klimatförändringar och omställning till ekologisk odling och/eller utvecklingsprojekt i lokalsamhället såsom hälsovård, utbildning och förbättrad infrastruktur.

Odlaren ska dessutom garanteras:

- Kostnadstäckande minimiersättning.
- Extra prisprenie för investering.
- Möjlighet till förfinansiering för odlaren.
- Långsiktiga handelsrelationer mellan producent och importör.

Förslag till bevis

Leverantören ska på begäran kunna uppvisa något av exempelvis följande:

- Märkning som uppfyller villkoret, exempelvis Fairtrade, Fair for life eller likvärdig märkning.
- Annan dokumentation som visar att kravet är uppfyllt.